

Oponentský posudek diplomové práce Mikuláše Preiningera *Topos v kritické analýze diskurzu*

Mikuláš Preininger se ve své diplomové práci věnuje teoretickému problému – analýze vymezení pojmu *topos* v DHA (diskurzivně-historickém přístupu) a způsobu práce s ním při interpretaci textů. Topos je v pojetí DHA klíčový pro analýzu argumentace, je jednou z jejích základních složek, neboť propojuje argumenty s tezemi. Celá přesvědčivost analýzy argumentace tak, jak ji DHA předkládá, tedy do značné míry stojí a padá právě s přesvědčivostí vymezení a transparentním užíváním tohoto pojmu. Je proto logické, že se diplomant zaměřil právě na něj. Vymezil si při tom dva cíle: jednak popsát, jak pojem toposu v DHA funguje a s přihlédnutím k publikovaným kritickým ohlasům identifikovat silné i slabé stránky tohoto konceptu, a jednak naznačit možnosti, jak by bylo do budoucna možné slabiny co nejvíc potlačit. Z toho je vidět (a diplomant se k tomu ostatně i výslovně hlásí), že cílem práce není odsoudit DHA jakožto metodu neschopnou dostat cílům, které si předsevzala, ale naopak najít způsoby, kterými by bylo možno do budoucna překonat její problematické aspekty a nabídnout badatelům užitečný nástroj pro práci s texty.

Je třeba říci, že se diplomantovi na teoretické rovině dost dobře daří dosáhnout cílů, které si předsevzal. Jeho analýza i doporučení, uvedená v samém závěru práce, znějí plauzibilně. Jen mě trochu mrzí, že diplomant při tom zcela rezignoval na porovnání pojetí toposu v DHA s tím, jak ho chápe nejen Aristoteles, ale i Cicero a jejich středověcí a raněnovověcí následovníci v tradici klasické rétoriky, byť naprosto chápu, že jde o problém značně přesahující možnosti práce a jeho relevance pro autorovy závěry je nejistá (mohl by myslím pomoci např. vysvětlit původ nedostatečně odlišeného dvojího vymezení toposu, jak je popsáno na s. 48, to ale není pro formulaci doporučení pro budoucí badatele zase až tak důležité; nicméně pokud by se autor někdy v budoucnu rozhodl sledovat i tuto stopu, mohla by se mu hodit kniha Sary Rubinelli *ARS TOPICA. The Classical Technique of Constructing Arguments from Aristotle to Cicero*, Springer 2009). Praktická použitelnost autorových návrhů se ale samozřejmě nejlépe ukáže až při aplikaci na konkrétní texty, bylo by proto velice žádoucí, aby byl výtah z práce publikován a mohl sloužit jako podklad právě k takovým aplikacím.

Práce je psána přiměřeným, jasným a čtivým odborným stylem. Je přehledně strukturována, čtenář vždy přesně ví, na kterém místě argumentace se nachází a co bude následovat. Text je pečlivě formálně zpracován, typografické nedostatky, překlepy a pravopisné chyby se v něm v podstatě nevyskytují (našla jsem jen „Resigl–Wodak 2015“ na s. 13). Určité výhrady mám ale k různým aspektům odkazování na použitou literaturu: Zvolená forma delších, zejména výčtových citací (pouhé odsazení, bez uvozovek nebo užití menšího písma) je trochu nejasná – není úplně zřetelné, že jde o doslovné citace, je možné je na první pohled považovat také za parafráze. V některých případech je v citační závorce uvedeno pouze jméno autora a rok vydání, nikoli ale už strana či strany, na které se odkazuje, což není pro čtenáře, který by si chtěl odkaz ověřit, příliš komfortní (např. Reisigl–Wodak 2015 na s. 13, Toulmin 2003 na s. 22). Na s. 25 je odkazováno na Austin (1962), v seznamu literatury je ale Austin (2000). Místy se objevuje nadbytečné zdvojování citačních závorek (např. „... uvedeme si klasifikaci, s níž operují Reisigl–Wodak (2009) ve své monografii věnované diskriminačnímu diskurzu (Reisigl–Wodak 2009: 74–80)...“ místo „... uvedeme si klasifikaci, s níž operují Reisigl–Wodak (2009: 74–80) ve své monografii věnované diskriminačnímu diskurzu...“, s. 35; podobně na s. 19). Na s. 50 není jasné, na co přesně odkazuje „tamtéž“ – formálně by to mělo být na Wittgensteina, podle smyslu na Habermase, ale nejspíš se odkazuje na Forchtnera. U citace Ihnen–Richardson na s. 58 chybí rok. A nejdůležitější: U parafrázi či shrnutí některých příkladů (zejména ústřední ukázkou části projevu Václava Klause

st.) a rozpracování různých možností jejich analýzy (nejen) v úvodních částech práce není bez znalosti literatury, z níž autor vychází, zcela zřejmé, kde a do jaké míry pouze shrnuje cizí analýzu, a co je naopak už jeho vlastní přínos (resp. vyjasňuje se to v kapitole 4.5.2, což je ale dost pozdě). To by myslím bylo vhodné pro publikovanou verzi ještě zpřesnit, už proto, že takhle může autorův text na první pohled vypadat méně originální, než ve skutečnosti je.

Kromě toho by myslím bylo dobré ještě jednou přehlédnout a místy zpřesnit autorovy vlastní překlady z anglickojazyčné literatury – např. slovo *allegedly* neznámá *do určité míry*, ale *údajně* (s. 34), *conclusively* tu znamená spíš *přesvědčivě* než *definitivně* a *puzzlingly* a *confusingly* bych nepřekládala jedním slovem *mást*, protože každé znamená něco trochu jiného (řekněme *znesnadňovat pochopení a mást*, s. 52–53). V zájmu jednotnosti by také bylo dobré doplnit chybějící originální znění (citát z Žagara na s. 35) nebo naopak překlad (citáty z Žagara na s. 46–47 a z Wodak na s. 39 a 47–48).

Námět do diskuse při obhajobě: Chtěla bych poprosit o bližší vysvětlení k toposu diverzity na s. 43–44. Z definice, kterou autor předkládá (a která mimochodem nepochází z Wodak 2009: 97, jak by se z práce zdálo; odkud je?), bych ho chápala jako „jsme poněkud rozdílní, ale naše rozdílné vlastnosti tvoří dohromady bohatství vzájemně spřízněných typů, což je pozitivní a žádoucí“; on ho ale parafrázuje „jestliže sdílíme společné bohatství, patříme k sobě“. Nejsem si jistá, jak přesně téhle parafrázi rozumět – a proto také nerozumím tomu, proč je to „spíše argument neplatný, tedy přípustka“.

Shrnutí: Práce Mikuláše Preiningera podle mého názoru i přes drobné výhrady zcela splňuje požadavky kladené na diplomové práce, doporučuji ji ráda jako podklad k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 15. ledna 2020

Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.